

РОЗРОБЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Т.В. Бауліна, докт. екон. наук,
Міжнародний науково-технічний університет
імені Юрія Бугая

Досліджено підходи до розроблення дієвого організаційно-економічного механізму реалізації державної економічної політики формування інтелектуального капіталу, до складу якого включено системоутворюючі регулятори та стимулятори процесів загальноекономічного розвитку для модернізації національного господарства.

Ключові слова:
інтелектуальний капітал, національне господарство, організаційно-економічний механізм.

Постановка проблеми. У сучасний період жорсткої конкуренції на світовому ринку, зумовленої дією фінансової та економічної криз, пріоритетними напрямками розвитку економіки є забезпечення її конкурентоспроможності шляхом ефективного використання та реалізації інтелектуального капіталу (ІК). Для України трансформаційна економічна криза є безпрецедентною за довготривалістю, руйнівними та глибинними наслідками для реального сектору економіки. Використання інтелектуального капіталу має вагомое значення для виходу з кризи, особливо враховуючи стрімке зростання технологічного розриву між Україною та країнами-лідерами. Скорочення цього розриву, що зумовлений впровадженням інноваційних технологій і високотехнологічної інтелектуальної продукції, вимагає швидкого реагування, безперервного вдосконалення методів і моделей формування і використання інтелектуального капіталу на макро- та макrorівнях економіки України, яка не в змозі розвиватися на індустріальній основі в сучасних умовах. Для вирішення цієї низки проблем доцільно визначити методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності використання інтелектуального капіталу із розробленням механізмів, організаційно-економічного інструментарію згідно з оптимальною для України моделлю ініціювання загальноекономічного прискорення в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування інтелектуального капіталу як стратегічного ресурсу трансформації української економіки залишається недостатньо дослідженою у плані вдосконалення базових положень економічної теорії управління національним господарством. Більшість представників класичної наукової думки не вважає цю проблему невід'ємною системно-функціональною складовою набуття національною економікою рис інформаційно-інтелектуального типу, що і обумовлює необхідність формування дієвого інструментарію реалізації державної політики, яка б не протидіяла інтересам бізнесу і приватного сектору економіки. Тобто необхідною є співпраця держави і підприємців для ефективного управління формуванням інтелектуального капіталу.

Мета статті – визначення основних аспектів організаційно-економічного механізму реалізації державної економічної політики формування інтелектуального капіталу за пріоритетом – модернізація реального сектору економіки.

Розвиток економіки України в умовах кризи головним чином залежить від ефективного управління інтелектуальним потенціалом та інноваційними процесами, тому у формуванні, оцінюванні, прогнозуванні та управлінні інтелектуальним капіталом має брати участь держава.

Для розробки організаційно-економічного механізму реалізації державної політики формування ІК необхідно забезпечити реалізацію наступних процедур:

- аргументувати тлумачення інформаційно-технологічного підходу до дефініціювання поняття «інтелектуальний капітал національного господарства» як важливу передумову та складову успішної розробки системи його формування і використання;

- виокремити засоби активізації ІК для забезпечення соціально-економічної трансформації, підвищення ефективності його консолідації зусиль держави і бізнесу.

Визначення пріоритетів і вектору реалізації державної політики на засадах інтегрованої концепції формування ІК та його ідентифікації враховує використання вже існуючих підходів при інтерпретації категоріального апарату теорії управління інтелектуальним капіталом національного господарства. Таким чином, можливим є обґрунтування проблем формування і нарощення масштабів ІК держави та перешкод у забезпеченні взаємопов'язаності компонент у межах циклу «наука – виробництво» [1].

Для вирішення цих проблем необхідно є розробка методів і методик оцінювання/прогнозування параметрів стійкості інтелектуального потенціалу до екзогенних загроз і ендогенних ризиків; цільового програмного забезпечення, реалізація якого базується на алгоритмах, формулах та методичних рекомендаціях, розроблених автором статті; визначення методів обчислення характеристик багатокомпонентних систем національного господарства.

Це, у свою чергу, створює основу для розробки організаційно-економічного механізму реалізації державної економічної політики формування ІК. Основними

складовими цього механізму мають бути:

- відповідні існуючим соціально-економічним і господарсько-виробничим процесам модельні рішення;

- методичні підходи до проектування основних компонент ІК національного господарства;

- методи наукового узагальнення результатів міжнародного досвіду з реалізації політики формування, нагромадження та модернізації ІК [2];

- програмне забезпечення для діагностики масштабів розвитку високотехнологічної сфери національного господарства;

- механізми ініціювання процесів трансформації потенціалів системно-універсального функціонування і моделі генерування ІК в умовах ресурсних обмежень;

- комплекс моделей оцінювання/прогнозування змін параметрів інтелектуального капіталу при реконструкції стійкості національного господарства до загроз і ризиків;

- алгоритм оцінювання порогових змін за критеріальними показниками якісної поведінки економічної системи держави.

Методологічна схема проектування основних компонент організаційно-економічного механізму реалізації державної економічної політики формування ІК (ОЕМРДЕП_{ФІКНГ}) представлена у таблиці. Еволюційні засоби, важелі та регулятори забезпечують інтенсифікацію процесів економічного зростання в умовах трансформації (див. рисунок), спрямованих на:

- визначення суті соціально-економічних і суспільно-політичних змін у державі;

- обґрунтування оптимізаційних шляхів розвитку та використання стратегічного потенціалу, інтелектуального капіталу і технології ініціювання регенерації реструктуризації національного господарства;

- побудову і перманентне вдосконалення інформаційно-інтелектуальної моделі розвитку української економіки в умовах нарощення загроз та обмеженості ресурсів.

До основних важелів належать державно-політичний, ресурсно-функціональний, нормативно-правовий, організаційний та фінансовий системоутворюючі регулятори.

Таблиця. Проектування основних компонент організаціїно-економічного механізму реалізації державної економічної політики формування інтелектуального капіталу (ОЕМР/ДЕП/ФікНГ)

Технологія забезпечення дієвості та ефективності державної економічної політики	Цільові функції реалізації дії механізму	Методи забезпечення ефективності дії основних компонент державної економічної політики формування ІК НГ	Сутність та зміст технологій управління розробкою та реалізацією державної економічної політики	Забезпечення дії та ефективності реалізації державної економічної політики	Важелі та регулятори	Формування змісту функціональних та об'єктних стратегій	Алгоритм обґрунтування характеру економічної політики	Основні компоненти ОЕМР/ДЕП/ФікНГ
	Прогнозування Організукування Експрес-діагностика Макроекономічне регулювання Коригування Координація Мотивування Контролювання Облік та аудит	Наукова обґрунтованість Цільова орієнтація Системність та безперервність прогнозуів Гнучкість Цілісність Оптимізація Диверсифікація ризику Функціональна дефініція	Застосування важелів впливу на рівнях: загальної системи державного регулювання економікою; національного господарства; промислового комплексу; галузі – за об'єктами локалізації зусиль; виробничо-економічних систем; промислових і управлінських технологій	Застосування важелів впливу на рівнях: загальної системи державного регулювання економікою; національного господарства; промислового комплексу; галузі – за об'єктами локалізації зусиль; виробничо-економічних систем; промислових і управлінських технологій	Ресурси: матеріальні на макрорівні та на рівні міждержавних зв'язків; техніко-технологічні; резерви стратегічного потенціалу (матеріального, макро-, факторного та системно-функціонального спрямування); кредити та капітальні вкладення держави, міжнародних банків, інвестиційних фондів	Набір стратегій формування та нарощення та використання ІК НГ у контексті інтегрування процесів провадження дієвої політики його модернізації: загальної економічної політики; маркетингової стратегії розвитку ІК НГ; визначення загальної стратегії розвитку ІК НГ; впровадження регіональної стратегії модернізації ІК НГ у сукупності з усталеними її яти групами методів:	Визначення масштабів та термінів реалізації державної економічної політики; обґрунтування умов для формування стратегії розвитку ІК НГ; розробка програми формування ІК відповідно до вимог, визначених загальною стратегією модернізації ІК НГ; формалізація прикладного інструментарію для обґрунтування набору стратегій формування ІК; експериментальна перевірка розроблених моделей і системи показників на адекватність реальним процесам	Державно-політичний
	Методи оцінювання ефективності реалізації державної економічної політики формування ІК НГ	Основні методи матричного аналізу ВСГ, GE/Mckinsey, матриці Хоффера, SPACSE-метод, МАІ; бізнес-планування. Спеціалізовані методи оцінки ефективності стратегічного набору в межах загальної економічної стратегії розвитку, що висуваються на стадії життєвого циклу ІК «стабілізація діяльності»	Ресурси: матеріальні на макрорівні та на рівні міждержавних зв'язків; техніко-технологічні; резерви стратегічного потенціалу (матеріального, макро-, факторного та системно-функціонального спрямування); кредити та капітальні вкладення держави, міжнародних банків, інвестиційних фондів	Ресурси: матеріальні на макрорівні та на рівні міждержавних зв'язків; техніко-технологічні; резерви стратегічного потенціалу (матеріального, макро-, факторного та системно-функціонального спрямування); кредити та капітальні вкладення держави, міжнародних банків, інвестиційних фондів	Механізми формування і поширення потенціалів нагромадження ІК НГ у сукупності з усталеними її яти групами методів: прямі методи – у разі, коли залежність загальної корисності альтернатив від оцінок по окремих критеріях відома; методи компенсації, за використання яких врівноважуються оцінки за однією з альтернатив з економічними інтересами суб'єктів державного управління у контексті активізації процесів модернізації ІК НГ; методи порогових меж для вивчення порівняльності параметрів розвитку ІК; аксіоматичні методи; методи оцінювання співвідносності параметрів «людина-машина»	Маркетингової стратегії розвитку ІК НГ; визначення загальної стратегії розвитку ІК НГ; впровадження регіональної стратегії модернізації ІК НГ у сукупності з усталеними її яти групами методів: прогресивних технологій; інфраструктурної та інформаційно-машинної методички для політики для активізації процесів модернізації ІК НГ в умовах ресурсних обмежень; забезпечення взаємозв'язку стратегічних рішень щодо модернізації ІК НГ	Ресурсно-функціональний Нормативно-правовий	
	Методи оцінювання ефективності реалізації державної економічної політики формування ІК НГ	Основні методи матричного аналізу ВСГ, GE/Mckinsey, матриці Хоффера, SPACSE-метод, МАІ; бізнес-планування. Спеціалізовані методи оцінки ефективності стратегічного набору в межах загальної економічної стратегії розвитку, що висуваються на стадії життєвого циклу ІК «стабілізація діяльності»	Механізми формування і поширення потенціалів нагромадження ІК НГ у сукупності з усталеними її яти групами методів: прямі методи – у разі, коли залежність загальної корисності альтернатив від оцінок по окремих критеріях відома; методи компенсації, за використання яких врівноважуються оцінки за однією з альтернатив з економічними інтересами суб'єктів державного управління у контексті активізації процесів модернізації ІК НГ; методи порогових меж для вивчення порівняльності параметрів розвитку ІК; аксіоматичні методи; методи оцінювання співвідносності параметрів «людина-машина»	Механізми формування і поширення потенціалів нагромадження ІК НГ у сукупності з усталеними її яти групами методів: прогресивних технологій; інфраструктурної та інформаційно-машинної методички для політики для активізації процесів модернізації ІК НГ в умовах ресурсних обмежень; забезпечення взаємозв'язку стратегічних рішень щодо модернізації ІК НГ	Механізми формування і поширення потенціалів нагромадження ІК НГ у сукупності з усталеними її яти групами методів: прогресивних технологій; інфраструктурної та інформаційно-машинної методички для політики для активізації процесів модернізації ІК НГ в умовах ресурсних обмежень; забезпечення взаємозв'язку стратегічних рішень щодо модернізації ІК НГ	Організаційний Фінансовий Механізми формування, трансформації та поширення потенціалів системно універсального функціонування	Система фронтального управління формуванням ІК та забезпеченням надійності функціонування економіки держави	
	Інструменти реалізації дії та ресурси відповідно до потреб інтеграції концепції формування та ідентифікації ІК [3]	Державне регулювання економіки та формування й використання системуютьуючих регуляторів і важелів впливу для забезпечення мультиплікативного ефекту при реалізації державної економічної політики даної природи	Прикладний інструментарій вибору напрямів концентрації зусиль з реалізації державної політики формування ІК НГ та формалізації набору стратегій за використання цільового програмного забезпечення	Прикладний інструментарій вибору напрямів концентрації зусиль з реалізації державної політики формування ІК НГ та формалізації набору стратегій за використання цільового програмного забезпечення	Прикладний інструментарій вибору напрямів концентрації зусиль з реалізації державної політики формування ІК НГ та формалізації набору стратегій за використання цільового програмного забезпечення			

Примітка. ІК – інтелектуальний капітал; НГ – національне господарство.

Рис. Схема формування та реалізації дії механізмів формування і поширення потенціалів нагромадження інтелектуального капіталу (МФПП_{НК}) з визначенням основних регуляторів цих механізмів.

Таким чином, умови і критерії забезпечення ефективності використання ІК засновано саме на теорії його формування та ідентифікації, що дозволяє комплексно та всебічно досягнути і дослідити сучасні економічні процеси в країні:

- технологічний рівень реального сектору економіки;
- інноваційну здатність і технологічну конкурентоспроможність;
- обмежуючий вплив на темпи економічного зростання природно-ресурсного і стратегічного потенціалу в цілому.

Об'єктивно запропонований підхід до проектування організаційно-економічного механізму реалізації державної економічної політики є дієвим та ефективним шляхом впровадження демократичних суспільних перетворень у національному господарстві.

При цьому розробка та використання оригінального механізму мотивує до проведення подальших ґрунтовних досліджень:

- різноспрямованих аспектів руху потенціалів системно-універсального функціонування за активізації процесів інноваційного оновлення основних виробничих засобів НГ України;
- порогових змін значень показників ефективності використання ІК НГ;
- розвитку та становлення інтелектуальної індустрії, що формує додаткову вартість у процесі реалізації високоінтелектуальної продукції в різних сферах економічної діяльності.

За цих умов доцільно здійснити поетапну побудову системоутворюючих регуляторів формування та нарощення ІК національного господарства: державно-політичного, ресурсно-функціонального, організаційно-економічного, нормативно-правового, фінансового, а також механізмів формування і поширення потенціалів нагромадження інтелектуального капіталу [4].

Висновки. Розроблена схема проектування компонент організаційно-економічного механізму реалізації державної економічної політики формування ІК при розробці та ефективному запровадженні перерахованих вище регуляторів сприятиме реалізації таких економічних процесів у сучасних економічних умовах, як:

- формування та розвиток інформаційно-інтелектуального ринку в умовах, що відповідають реальним соціально-економічним та виробничо-господарським процесам;
- реалізація принципів інформаційно-інтелектуального менеджменту;
- запровадження регламентів управління та регулювання інформаційними потоками тощо.

В свою чергу, використання запропонованого механізму дасть змогу побудувати прогноз розвитку економіки та її основних показників, а також визначити оптимальний склад дієвих важелів впливу на процеси формування інтелектуального капіталу, реструктуризації національного господарства в цілому та його модернізації зокрема.

Література

1. Бауліна Т. В. Інтелектуальний капітал: стратегічний ресурс трансформації національного господарства: Монографія. – К.: РВПС України НАН України та МНТУ МОН України, 2009. – 276 с.
2. Бауліна Т. В. Формування державної політики розвитку інноваційно-інтелектуальної сфери: Монографія. – К.: РВПС України НАН України та МНТУ МОН України, 2010. – 384 с.
3. Бауліна Т. В. Формування інтегрованої концепції управління інтелектуальним капіталом України // Проблеми науки. – 2009. – №10. – С. 6 – 11.
4. Бауліна Т. В. Параметри економічного зростання за наслідками реалізації політики формування інтелектуального капіталу в контексті модернізації національного господарства // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 2 (18). – С. 91 – 95.

Бауліна Т.В. РАЗРАБОТКА ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА

Исследованы подходы к разработке действенного организационно-экономического механизма реализации государственной политики формирования интеллектуального капитала, в который входят системообразующие регуляторы и стимуляторы процессов общеэкономического развития для модернизации национального хозяйства.